

**Nicolai Lancicii E Societate Iesv Opvscvlorvm Spiritvalivm
Tomvs ...**

Łęczycki, Mikołaj

Antverpiae, 1650

Quatuor particulares immodestiæ defectus vitandi: vox clamosa: nimij
risus & cachinni: sermo scurrilis: oculorum curiositas; præsertim circa
formosas facies. Cap. XII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78809](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78809)

mandata semper exercet. Atque ut breuiter dixerim, omnium aspicentium Virgines & affectus, & animus ad virtutem transferatur amore. Efficax est talis conuersionis per modestiam exhibitam specimen, modus, quo interdum S. Franciscus solo utebatur, ut ad virtutis excitaret studium se intuerent. Qui enim ex præscripto modestiæ omnes corporis motus, verecundè compositos habet, licet sermone taceant, habitu & gestu loquuntur, ut ait S. Hieronymus. Sic Christus Dominus dum esset adolescens, sine sono oris, excitabat homines ad Deum, quia, ut ait S. Gregorius Nysenus, in adolescentiâ suâ fuit modestiæ exemplum, hominum vita propositum.

Merito ergo S. P. N. Ignatius initio sui in Vrbe ingressus scripserat Ordinationem, quæ ex textu Hispanico ita ad verbum redditur Latine: Minister M. Franciscus (scilicet Xauerius) & subminister M. Alphonsus (scilicet Salmoron) & Syndicus Ioannes Paulus (scilicet Borellus Laicus,) conueniant die Luna ante cenam, certâ horâ ad consultandum inter se, circa compositionem exteriorum, & interiorum amicum. Circa exteriorum in omnibus rebus, unde potest præsumi aliqua disedificatio, siue in verbis, siue in gestibus, & moribus vel aliis actibus. Et postea regulas modestiæ hanc ob causam conscripsit, ad modestiam Religiosam & totius corporis motum decorumque pertinentes, quas antequam scriberet, septies & eò amplius orationè Domino & lachrymas fudit, & publicari voluit per P. Iacobum Laynem, eiusque hac de re exhortationi, omnes Patres etiam antiquos (quod antea non fiebat) interesset, non sine Dei approbatione, quòd ipsi eam Regulam placerent, ut ipsemet S. Pater interpretabatur auditâ ruina tecti, sub quo eo tempore Patres considerare solebant, & confidissent, uti scribit Ribadeneira. Denique ipsi etiam gentiles lumine naturali imbuti similia non negligenda putarunt. Cicero monet Adolescentes, ut etiam cum relaxare animos, & dare se incunditati volens, caueant inuercundiam, meminere verecundiam. Et infra ait, Decorum in omnibus factis, dictis, in corporis denique motu & statu cerni. Et naturam, inquit, sequamur, & ab omni quod abhorret ab oculorum aurtumque, approbatione fugiamus. Status, incessus, sessio, accubatio, vultus, oculi, manuum motus, teneant illud decorum, ne quid effeminatum, aut molle, & ne quid durum, aut rusticum sit. Remoueat omnis non dignus viro habitus, & ornatus, & huic simile vitium in gestu, motuque, caueatur. Nam & palæstrici motus sunt sæpè odiosiores, & histrionum nonnulli motus & gestus ineptis non carent. Adhibenda est munditia non odiosa, neque exquisita, tamen que fugiat agrestem & humanam negligentiam. Cauendum est, ne aut tarditatis vræ amur ingressu mollioribus, ut pomparum serculis similes esse videamur, aut in festinationibus suscipiamus nimias celeritates &c. Ex oculorum, inquit, obtutu, ex superciliorum remissione, aut contractione, ex mæstitiâ, aut hilaritate, ex risu, & locutione, ex reuerentiâ, ex intensio-

ne vocis, ex summissione, ex ceteris similibus, facile iudicabimus quid eorum aptè fiat, quid ab officio, naturaque discrepet.

De Egyptiorum Sapientibus & Sacerdotibus scribit Porphyrius: Ex ipso inquit, corporis statu, quidam grauitatis splendor conspicietur. Incessus enim bene erat compositus, aspectus ita ex proposito constans, ut si nolissent comminere. Continebant autem manus semper infra habitum: quarum compositio vnicuique nota erat, significatiua eorum, que in administratione rerum sacrarum acceperant. Plures enim erant manuum compositiones.

Sed hoc est mirabilius, quod de paruulis Laconibus, eorumque educatione ex Lycurgi institutis refert Xenophon Lib. de Laconum Republicâ: Volens, inquit, quasi naturalem huius pudorem vehementer conciliare, imperauit, ut in viis manus intra pallium haberent, silentioque, incederent, ac nusquam circumspicerent, sed humi defixos oculos tenerent. Itaque illorum vocem minus, quam si lapides essent, audieris, oculos verò minus, quam si enei essent, conuerteris. Maiore autem eos pudore affici, quam ipsas in thalamis Virgines existimaris: ac posteaquam in conuiuium venerint, satis profecto sit, si vel ad interrogata respondeant.

Sanè, ut ait B. Laurentius Iustinianus, Si mortalium Regum Ministri quotiescumque se præbent suorum aspectibus Dominorum, curitas, quas vel in vestibus, vel in facie gerunt, sordes diluere studiose conantur, ne quid in ipsis incompositum, aut indecorum appareat, quod oculis Principis detestabile videatur, hunc morem solerter custodire debent æterno Regi militantes. Illis namque congruit, ita exteriorum habitum corporis, gressus, morum actus, anime cogitatus, animorum affectus componere, ut nihil in eis reprehensibile cognoscatur, pro quo rationabiliter repellantur à presentia Redemptoris.

Quocirca si etiam Ethnici, in scholis Christianorum non edocti, agnouerunt talia, & talium rerum habendam putarunt rationem, quantum magis Christi fide imbutis, & præterea Deo ipsi immediatè dicatis ex cordi esse debent?

CAPVT DVODECIMVM.

Indicat quatuor particulares immodestiæ defectus vitandos: hi sunt, vox clamosa, nimij risus & cachinni, sermo scurrilis, oculorum curiositas, præsertim circa formosas facies.

Porro inter defectus, modestiæ valdè contrarios, quatuor peculiari studio vitandi sunt à Scholastico Societatis, uti & ab aliis, sed à iunioribus magis.

Primò vitanda est vox clamosa, quam S. Bernardus appellat, Clamorem oris, & aliam vociferationem. Non parui faciendâ est hæc immodestiæ, quia

quia Deus ipse magni eam facit, ideoque inter
 eximias Christi laudes, hanc quoque per Iſaiam
 Prophetam multò ante eius aduentum, prædici
 voluit: *Non clamabit, nec audietur vox eius foris*: Et
 iterum hoc ipsum per suum Euangelistam nomi-
 natim commendauit, & in Euangelio scri-
 ptum reliquit: *Non clamabit, neque audiet aliquis in
 plateis vocem eius*. Vt mirum esse non debeat, au-
 thoritate Sextæ & Septimæ Congregationis
 Generalis, statutum esse, & inter monita Gene-
 ralia positum; *Cùm foras eundum erit, minimè loqui
 licere intra Urbem, vbi frequens est populus*. Ita etiam
 hac in re, quæ videtur exigua & parui momen-
 ti, voluit nos Societas Christum imitari, cuius
 vox audita non est in plateis neque clamor.
 Cùm enim Christus Dominus nominatim à se
 humilitatem disci voluerit, meritò à clamorosa
 voce abstinuit, siquidem inter humilitatis gra-
 dus reponitur à Cassiano, à S. Benedicto, à S. Ber-
 nardo, & à S. Thoma, non esse clamorosa in voce. Et
 ita Congregatio Sexta Generalis statuit, *Ne nos-
 tri voce vterentur altiore*. Sed antiquior est, quàm
 illa ordinatio, regula 28, inter communes, quæ
 præcipit; *Vt omnes demissa voce, vt Religiosos decet,
 loquantur*. Sed quod maius est, Apostolus, ad sæ-
 culares etiam scribens, monet Ephe. 4. *Omnis cla-
 mor tollatur à vobis*. Ne quis autem putaret id
 parui esse momenti, dum clamorem vetat, eod-
 dem versu vetat res omnium iudicio grauissi-
 mas, iram, indignationem, blasphemiam. Idem
 videtur in veteri lege improbasse Spiritus S.
 Qui benedicit proximo suo voce grandi, maledicenti si-
 militis est. *Elatu clamor pronuntiationis*, inquit Cle-
 mens Alexandrinus, *est res insanisima, & iudicium
 arrogantia: & importuni vociferatoribus & exclamatoribus
 ora sunt obstruenda*. Eà enim de causa Ther-
 sitem plagis castigauit moderatus Vlyſſes. Et in scho-
 là Platonis vox clamorosa non audiebatur. Hinc
 scribit Seneca de puero apud Platonem edu-
 cato, cum reuersus ad parentes patrem vocife-
 rantem audiuiſſet: *Nunquam hoc, inquit, apud Pla-
 tonem vidi*. Et Cicero inter Catulorum laudes
 ponit, quòd vocem haberent non canoram, id
 est, non elatam. Ita etiam Ethnici naturæ solius
 secuti lumen, agnouerunt indecoram esse ho-
 nesto homini, vocem clamorosa. Meritò itaque
 S. P. N. Ignatius, teste Ludouico Confalno in
 eius Diario, dicebat, *rem esse pudore dignam, & par-
 ue adificationis, si Noſtri domi noſtra clamorosa loquan-
 tur, idq; valde exaggerabat, & curauit assignari duos
 Syndicos, qui non tantum obseruarent elatà voce lo-
 quentes, sed etiam haberent potestatem puniendi delin-
 quentes; etiam duos Vicarios Generales Societatis vni-
 uersæ, quos tunc ipse infirmus, sui loco, ad negotia om-
 nia (sola cura infirmorum sibi referuatà) tra-
 ctanda, sibi substituerat*. Hac Ordinatione non cõ-
 tentus Pater Sanctus in antiquis Regulis com-
 munitatis manuſcriptis, quibus Domum Pro-
 fessam Romanam dirigi volebat, quinque Re-
 gulas distinctas præscripserat, de vitandâ voce

clamorosa, & de voce demissa adhibendâ domi,
 & quasi ad aures & in ambulacris & in cubi-
 culis, & in templo, & excundo vel redeundo, &
 ad portam domus, ac prope illam. Quibus in
 locis non tantum clamorosa vocem vitandam
 voluit, sed aded demissam profectandam, ne al-
 ter propè stans, posset exaudire duos alios inter
 se colloquentes: *Vt vocis sonum, quemadmodum
 monet S. Ambrosius, ita libet modestis, ne cuius-
 quam aures offendant vox fortior*. Pareamus ergo
 S. Patris Noſtri monitis, & vocis sonum & ad
 aedificationem confert plurimum, & actus hu-
 militatis est, & à S. Theodoro Studita, præclato
 vitæ spiritualis Magistro, inter media acquir-
 endæ sanctitatis, & aliorum iuuandorum, gra-
 uis oratione recensetur: *Sanctè, inquit, viuamus,
 qui alios per nos ad sanctitatem, qua doctrina, qua vitæ,
 dirigimus. Itaque clamor nullus audietur circa deco-
 rum, neu contentiosum colloquium, neu putridus sermo
 exiliens ab ora. Sed honestus ad adificationem frugi, &
 vtilis, ne quod operi nostro, pro eâ, crimen constetur*.
 Quocirca mirum non est, S. Carolum Bor-
 romæum, hoc ipsum sui Seminarij Clericis, non
 semel præscripsisse. Nam part. 3. c. 3. Inſtit. Ca-
 ueant, inquit, ne loquantur altiùs, præsertim si nullis
 sint. ne strepitum excitent &c. Et alio in loco: *Ne
 altiore voce colloquantur*. Et quod mirabilis est,
 S. Ignatius Martyr, cum ad martyrium vincitū
 duceretur, scribens ad Antiochenos, dum mō-
 net vt vitent ebrietatem, inuidiam, iram, blas-
 phemiam, conuiuium, addit præter hæc, etiam
 clamor ne nominetur quidem in vobis.

Secundo, vitanda est altera immodestia, quam
 produunt nimij risus & cachinni, & facetiæ pe-
 tulantes. Hæc immodestia grauiore, quàm
 prior metetur reprehensionem, ideoque & à
 Sanctis & ab Ethnicis improbatu vehementi-
 tius. *In cachinnos prorumpere*, inquit S. Basilus,
*corpore contra animi voluntatem subsaltare, nequa-
 quam est eius, qui sermo composito sit, aut planè probus,
 & compositus sui ipsius*. Idque statim confirmat Scri-
 pturæ sententiâ, idem asserentis: *Farius in risu
 exaltat vocem suam: vir autem sapiens, vix tacitè ride-
 bit*. Ilocrates autem non qualemcunque stulti-
 tiam risum appellat, sed petulantem, reuocans ab
 eo Dæmonicum adulescentem. Cur autem no-
 men mereatur stultitiæ iste risus nimis, seu, vt
 eum appellat Clemens Alexandrinus, profusus,
 vel, vt eum vocat S. Benedictus in sua Regula,
 Excussus, causam adfert S. Gregorius Nyſſenus:
*Oris, inquit, indecora dilatio, tremorq; spiritus, &
 totius corporis excussio, & genarum diductio, dentium-
 que & lingue, & palati apertio, collisq; contorsio, vocisq;
 præter rationem fractio, qua simul cum fractione spiri-
 tus intersecatur, quid hoc aliud fuerit, quàm amentia?*
 Grauius hanc rem inſequitur Olympiodorus,
 expli-

explicans illud Ecclesiaste, Sicut sonitus spinarum
 ardentium sub olla, sic risus stulti; *Ebulliens*,
 inquit, *risus & cachinnatio*, spinis videtur permittis
 esse, que sub olla fundo strepitantes consurgunt. primò
 quidem, quia sicut ille fragor ardentium spinarum pla-
 ne percipitur auditu, quamuis oculis non cernatur, ita
 & immodestus cachinni sonus, stultos facile prodit.
 Præterea duas adhuc causas addit: Tum verò, sicut
 à spinarum globo fumus attollitur, sic caligo quadam
 mentis, ex huiusmodi risu cognoscitur. Si quis enim
 mente non obsecratà ab immodestia confide-
 raret, quàm hoc sit sædum, quàm offendat ho-
 nestas aures, quàm scandalizet alios, abstineret
 ab hoc excessu, sed quia leuitate & immodestia
 habet obfuscata mentem, cachinnatur. Ter-
 tiam causam ceteris potiore hanc adfert: Si-
 cut ollam spina succendunt, sic animam risus, peccati
 sordè non carens, igni parat æterno. Terribile di-
 ctum, quòd cachinnatio sit dispositio ad infer-
 num. Sed hoc ipsum confirmat S. Chrysostomus,
 & sic ostendit. Cum enim dixisset, diabo-
 lum à minimis plerumque incipere, & post al-
 lata exempla, Quomodo Cain & Saul à mino-
 ribus factò gradu, prolapsi sint ad maiora sub-
 dit: *Hac vià omnia scelera videbu seri*. Nemo enim
 repente ad extremam improbitatem insilit. Habet
 enim insitum animam pudorem quendam & innatum,
 quem subito calcare atque proicere non potest, sed sen-
 sim atque paulatim ex negligentia perdit. Considera-
 rem autem, si minimùm quidam aut importunè risit
 reprehensus à quopiam est, respondet alius, nihil mali id
 esse. Quid nunquam mali ex risu sequitur? orta tamen
 ex immoderato risu paulisper scurrilitas, à scurrilitate
 turpiloquium, à turpiloquio operatio turpis profecta est.
 Hoc est S. Chry. iudicium, non tantùm de risu
 nimio, sed etiam de importuno: nam & hunc
 paulò antè ab eo improbatum, & tanquam gra-
 dum ad scelera, proclamatum ab eodem audi-
 vimus. Quocirca B. Clara de Monte Falco inter
 Regulas, adhuc in statu sæculari viuens cum
 suis domesticis, hanc accuratè seruandam sibi
 proposuit, *abstinendi à risu dissoluto, immodesto, &*
iocis secularibus, ut scribit in eius vità Baptista
 Vergilius. Talis risus importunus est, quo con-
 cionatores, siue in templo, siue in rectorio,
 dum labuntur aliquà in re, vel verbulo, vel cita-
 tione alicuius dicti aut versus, impudenter risu
 excipiuntur effuso: & micelli Fratres, dum ani-
 mari deberent, ad exercitium concionum, con-
 funduntur & perturbantur, sæpè cum magnà
 læsione charitatis, & non leui datà occasione
 interna amaritudinis. In alterius infortunio, inquit
 S. Nilus, *ne rideas, ne videaris à quibus non velis*. Ideò
 monet Clemens Alexandrinus: *A vobis absti irri-
 dere: à quo primùm incipit contumelia, ex quibus lites,
 pugne, & inimicitie erumpunt*. Sanctus quoque
 Ephrem non dissimili censurà notat tales risus:
*Innitium, inquit, euerisionis & interitus anime Mona-
 chi, est risus & impunitas, atque licentia*. Hoc est, si
 defectus huiusmodi impuniti à Præsidibus to-

lerentur. Quocirca mirum non est, inter vias,
 per quas progressus est Iulianus Apostata ad
 baratrum inferni, & prius ad deserendam Chri-
 sti fidem, & amplectendum cultum Idolorum,
 fuisse enumeratos à S. Gregorio Nazianzeno,
 petulantes & effrenatos risus. Quapropter, ut mo-
 net S. Chrysostomus, *Non est nostrum resoluti ca-
 chinnis, moliri deliciis, sed eorum potius, & earum, que
 spectantur in theatris, que in lupanaribus inquinantur:
 eorum, qui ad hoc sunt facti parasitorum, & adulatorum.*
 Non est, inquam, hoc eorum, qui ad æternum re-
 gnum vocati sunt, qui que in celesti illà ciuitate con-
 scripti non est spiritualia arma gestantium, quod certè
 proprium est diabolo militantium, ille enim est, qui et-
 iam in artem iocos ludosq, digesti, ut per hac ad se tra-
 heret milites Christi, & eorum virtutis neruo saceret
 mollior. Si hæc sæcularibus dixit, quid nobis fa-
 ciendum est, qui præstantiore modo sumus mi-
 lites Christi, sub Duce Christo militantes, iuxta
 antiquam phrasim S. Ioannis Climaci, qui Re-
 ligiosos vocat *Christi pugiles, ac pietatis Athletas*.
 Non est ergo mirum scriptum esse à S. Fran-
 cisco in quodam Opusculo: *Va illi Religioso, qui de-
 lectatur in verbis otiosis & vanis, & in his perducit
 homines ad risum*. Quam ob causam quia ut ait
 B. Antiochus, *Ridere solutius, nequam iis permis-
 sum est, qui sunt germani Christiani: omnium minime
 conuenit Monachis, qui se iam crucifixerunt huiusmodi
 vitis, & sic ridentes, ait non esse crucifixos. Qui quaso,
 inquit, probabile sit, hunc crucis Christi dulcisius clausi
 esse transfixum, qui sic soleat profusiorè lætitià diffun-
 di, & ridere solutius*. S. Nilus aliam adfert causam
 vitæ nimij risus: *Excessum risus fugito, eneruat
 enim animam. Anima verò eneruata facile à frano le-
 gis exiit*. Sed quid dico de Religiosis? Ethnici
 sibi similibus id vetabant. Plato contra deco-
 rum arbitrabatur, cachinnantes à Poëtis fingi
 viros graues. Aristoteles posuit inter vitia, *scur-
 rilitatem, matrem cachinnationis*. Et illum appellat
 scurram, qui risum mouet. Et Dio, *risum conti-
 nuum, & intentum, maximè rigere ait in scortis &*
pueris stolidioribus, & risui coniungi lætitiã. Cum
 ergo ab his vitiis religiosi longissimè abint, ri-
 sum quoque nimium declinent, magnamque
 inde laudem merebuntur. Sanè Diogenes Laër-
 tius laudat Platonem adhuc iuuenem, adeò fuisse
 verecundum, adeò compositum, ut nunquam risisse, nisi
 modicè, deprehensus sit. De S. Bernardo in eius vità
 scribit Goffridus: *Dum cachinnos Religiosorum ho-
 minum miraretur, non meminisse dicebat, se à primis
 annis sue conuersionis, aliquando sic risisse, ut non po-
 tuit ad ridendum, quàm ad reprimendum sibi vim fa-
 cere oporteret, & risui suo stimulum magis adhibere,
 quàm frangere*. Et laudans Humbertum Mora-
 cham, Nunquid, inquit, aliquis nostram eum riden-
 tem, & inter multos ridentes inuenit? *serenabat quidem
 vultum suum, assidentium gratiã, ne fieret onerosus, sed
 risum integrum, si benè recolitis, non admisit*. Non
 quòd moderatè ridere dedecet, sed ne in ri-
 dendo excedatur, per ineptam lætitiã, quæ ri-
 sum

in parz
 achm. 136.
 l. 1. parz.
 cap. 7.
 to. f. de
 non ride-
 do.

or. 2. in
 Iulian. scy
 48.
 hom. 6. in
 Matth.

de st. 1.
 de st. 1.
 to. 3. Bi-
 blioth.
 SS. PP.

h. 95.

in parz.
 num. 77.

l. 3. de Re-
 pub.
 l. 4. eth.
 cap. 8.
 in Oec. 6.

l. 1. in Plat,
 tius laudat Platonem adhuc iuuenem, adeò fuisse
 verecundum, adeò compositum, ut nunquam risisse, nisi
 modicè, deprehensus sit. De S. Bernardo in eius vità
 scribit Goffridus: Dum cachinnos Religiosorum ho-
 minum miraretur, non meminisse dicebat, se à primis
 annis sue conuersionis, aliquando sic risisse, ut non po-
 tuit ad ridendum, quàm ad reprimendum sibi vim fa-
 cere oporteret, & risui suo stimulum magis adhibere,
 quàm frangere. Et laudans Humbertum Mora-
 cham, Nunquid, inquit, aliquis nostram eum riden-
 tem, & inter multos ridentes inuenit? serenabat quidem
 vultum suum, assidentium gratiã, ne fieret onerosus, sed
 risum integrum, si benè recolitis, non admisit. Non
 quòd moderatè ridere dedecet, sed ne in ri-
 dendo excedatur, per ineptam lætitiã, quæ ri-
 sum

l. funeb.

de grad. humilit.

ni. 2. 10
2. 1
3. 1
4. 1

l. 4. de ab-
stinentia.

epist. 39.

in Euchi.
cap. 39.

l. 1. epist.
319.

l. 17. in
ep. Ephes.
in morali.

A. 10.

1. Cor. 1.

Ibid. 11.

Rom. 8.

sum tenere non valet, & quam S. Bernardus ait, esse tertium gradum superbia. Cuius enormitatem ac dedecus, hac similitudine explicat: *Vt vesica collecto vento turgida, punctoq; perforata exiguo, si stringitur crepiscat, dum detumescit, ac ventus egrediens non passim effusus, sed strictim emissus crebros quosdam sonitus reddit; sic Monachus vbi vanis scurrilibusq; cor suum cogitationibus impleuerit, propter disciplinam silentij, non inueniens ventus vanitatis, quã plenius egrediatur, inter angustias faucium, per cachinnos excutitur; sapẽ vultum pulcherrimus abscondit, claudit labia, dentes stringit, ridet non volens, cachinnatur inuitus. Cum os pugnis obstruxerit, sua, per nares adhuc sternutare audatur. Quæ omnia cum valde indecora sint, etiam in homine Ethnico, omni conatu vitanda sunt à nobis, vti vitabantur etiam ab Ethnicis. De Aegyptiorum sapientibus & sacerdotibus scribit Porphyrius, risum eorum fuisse iratum, qui si forte excidisset, ita moderatè ut vix risisse dixeris. Quocirca ne superemur ab Aegyptiis, quos facit Religionis integritate & sanctimonia superamus, sit (vbi monet suos Seneca) Risus sine cachinno, vox sine clamore. Et, ut ait Epictetus, Risus non sit multus, neque ob multas, neque effusus. Et quãuis risus nimius, præsertim scurrilis, omnes non tantum Religiosos, sed etiam sæculares, dedecet, maxime tamen Sacerdotes. Hinc grauissimam hac de re scripsit epistolam S. Ildorus Pelusiota ad Dorotheum Presbyterum, quam totum hoc loco inserere volo. Cum, inquit, Sacerdos gregis formã & Ecclesia lumen ductus sit ac reuera sit, subditos, vt ceram sigillo, sic ipsius moribus imprimi necesse est. Quocirca si lumen est vis scurrilitatem, ac risus, petulantiam, odio infectare, ne alioqui multos petulantiam ac procacitatem doceas. Sacerdos enim Domini Omnipotentis Angelus est. Angelus autem risum nescit. Deo cum meta ac pavore ministrans. Hæc ille. Huc spectant petulantes cum risu conuictæ facietia, contra quas sic inuehitur S. Chrysostomus: Præsens tempus non effundendi gaudij, sed lætus est, tribulationum & lamentationum. Tu verd leuiter vrbans facietis iocularis? Quis athletarum stadium ingressus, relicta solitudine cum aduersario certandi, facietis vrbans? Inflat diabolus, circum rugiens, vt rapiat omnia, monet ac tentat, omnia aduersus caput tuum inuertit, extraq; nidum eicere te molitur, dentibus stridet ac fremit, ignem spirat aduersus salutem tuam: & tu sedes facietis effundens, & quæ stulta sunt, & ad rem non continent, effundens? Poteris itaque ipsum bene superare? Ludimus dilecti? vbi discere Sanctorum conuersationem? Audi Paulum dicentem: Triennium, inquit, noctes ac dies non desti cum lachrymis admonere vnumquemque vestrum. Si verd pro Malesis & Ephesius tanta vsus est diligentia, non facietis loquens, sed cum lachrymis admonitionem inferens, quid de aliis dicis poteris? Audi verd quid & Corinthiis dicat: Ex multa tribulatione, inquit, & anxietate cordis scripsi vobis per multas lachrymas. Et iterum: Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis offenditur, & ego non vror? Quin audi quid & alibi dicat: Nam & nos, inquit, qui*

sumus in hoc tabernaculo gemimus, & per singulos dies, vt ita dicam, ex hoc mundo migrare cupiente apostolo, tu rides? Belli tempus est, & tu que tripudiantium sunt vsurpas? Non vides bella gerentium facies, quomodo sint tristes, contractis supercilis terribiles, & horrore plenas? Vides aciem oculorum austre-ram, cor excitatum, saliens & palpitans, animum collectum, trementem ac trepidantem: vt multam disciplinam rerumq; concinnitatem taceam. Itaque apud illos non licet turpe verbum dicere, immodè ne loqui- dem temerè, multum silentij illis qui in exercitu sunt, sibi inuicem mandantibus. Si ergo illi quibus cum sensibilibus & carnalibus hostibus bellum est, quique ex sermonibus nihil detrimenti accipiunt, tanto vniunt silentio: tu cui & in sermonibus bellum est, immodè prior pars belli, eam tibi partem immunitatem relinques & nudam? An ignoras, quod hinc potissimum pluribus insidij obrumitur? Ludis, delicatis, facietis dicit, risum moues, nihil ista curas? Quot sunt ex facietis perituri, quot incommoda, quot stultitia? Sed tales, inquit, non sunt facietia. Verum audi quod omnem facietiarum vrbantatem reiecerit Apostolus Belli tempus est, pugna, vigilarum custodia, armatura & acies. Nullum hic locum habet ridendi tempus: illud enim mundi est. Audi Christum dicentem: Mundus, inquit, gaudebit, vos autem contristabimini. Malorum tuorum gratia crucifixus est Christus, & tu rides? Alapis percussus est, tantumq; commodi tui gratia, ad auertendam tempestatem, qua te accipabat, passus est, & tu delicaris? Et quomodo, queso, ipsum non magis ad iracundiam prouocas? Verum quoniam nonnullis res ista indifferens esse videtur, qua & difficile vitatur, age pauca de illa differamus quã sit mala, docentes. Etenim diaboli opus est illud, facere vt indifferencia contemnantur. Primum igitur etiam si indifferens esset res ista, neque sic tamen illam contemnere oportebat, scientem quod ex ea generentur magna mala. Ira crescat, vt & in fornicationem sapenmero desinat. Quod autem indifferens non sit, hinc liquet. Videamus ergo vnde nascatur, immodè verd videamus, qualem oportet esse sanctum, mansuetum saltem, mitem, lugentem, lamentantem, ac tribulatum. Sanctus ergo non est, qui facietis loquitur. Quin ridiculus est, qui hoc facit, etiam si sit Græcus atque gentilis. Ihs dicitur licet, qui in scena ludum. Vbi turpitudine, ibi & vrbana facietis: vbi risus intempestius ibi & vrbana facietis. Hic audi quid Propheeta dicat: Seruite Domino in timore, & exultate ei in timore, vrbantus enim mollem facit animum, desiderium attollit, & conuicia sapè paratur, & bella facit. Quid verd tandem, nõne vir iam factus est: euacua igitur qua sunt paruuli. Tu verd simulum tuum in foro quicquam dicere quod non profit, non pateris, ipse cum te seruum Dei esse dicas, facietis vrbanas in foro loqueris? Animum sobrium nemo decipit, effusum verd ac leuem quis non facile expugnet: ipse suo telo semet conficit, nec eget diaboli insidij ac violentia. Vt id verd discas, vel nomen ipsum vide. ΕΥΡΩΠΕΥΣ, dicitur varius, versutus, instabilis, leuis in omnia mutabilis. Istud verd procul est ab illis qui petra seruiunt. Confestim vertitur qui talis est, & transmutatur: oportet enim ipsum &

Ioan. 16.

Psal. 147.

1. Cor.

& habitum, & verba, & risum, & gressum, & omnia aliorum imitari, & scommata etiam struere & exco-
gitare talem oportet: nam & istud illi opus est. Mordere
verò scommatis, procul est à Christiano. Necesse est et-
iam vrbis deditum facietis minime necessarias in sese
recipere inimicitias eorum quos temere salibus suis la-
dit, siue presentes sint, seu absentes hoc audiant. Si res
ista bona est, & honesta, vt quid mimis iniungitur? Sis
mimus, & nihil pudeat? Quamobrem ingenius vestris
non mandatis vt hoc faciant: Nonnerem istam iudica-
tis morum esse in honestorum, & minime modestorum?
Magna mala mentem illam, qua facietis istis vrbis
dedita est, magna dissolutio & vastitas inhabitant.
Harmonia illius huiusca est, cariosum ac marcidum est
adificium, timor exterminatus est, pietas fugata. Lin-
guam habes, non vt alios salibus tuis mordeas, sed vt
Deo gratias agas. Non vides eos, quos moriones vocant,
Samaritacos illos? Isti sunt vrbis illi. Exterminare, ob-
secro, ex animis vestris ingratiā istam gratiam. Para-
storum est res ista, minorum, saltatorum, prostantium
mulierum, procul à mente liberā, procul ab ingenio,
procul etiam à seruis. Si quisquam est ignobilis, si qui-
quam est turpis, & obscenus, iste sit & vrbis facietus.
Nullus verò res ista etiam virtus quadam esse videtur,
& hoc ipsum luctu dignum est. Quemadmodum enim
concupiscentia paulatim in fornicationem prolabitur,
ita fit etiam vt vrbis illa gratiosa videatur. Nihil
verò illa minus habet gratia. Audi quippe quid Scri-
ptura dicat. Ante conitrium prapropertat fulgur, &
verecundia obseruantem precedit gratia. Vrbano au-
tem nihil impudentius. Itaque os illius non gratia, sed
dolor plenum est. Eliminemus consuetudinem hanc
memoriam. Sunt verò nonnulli, qui & pauperes istud
doceant. O absurditatem. Eos qui in tribulationibus
sunt, vrbis facietis inferuire faciunt. Vbi quæso mor-
bus iste non inualuit? Iam & in ecclesiam introductus
est, iam & Scripturas apprehendit. Dicamne, quo mali
huius excellentiam demonstrē? Pudet quidem, attā-
men dicam. Volo enim ostendere, quousque malum hoc
progressum sit, ne videat minutula exaggerare, deq; re-
modica quadam vobis disserere, si forte vel ita queam
ab isto vos errore abducere. Neque putet, me quisquam
aliquid fingere, sed qua audiui referam. Contigit vt ali-
quis huius farine apud quenquam eorum existens, qui
scientie gratia sese plurimum iactitant (scio quidem me
risum moturum, veruntamen dicam) apposita scutellā
dixerit, & ἐξ αὐτῆς πικρὰ καὶ ἄγευστα καὶ ἀκατα-
στα: hoc est, apprehendite pueri, ne qua sit ira ventri. Et alij
rursum: Vt tibi Mammona, & ei non qui te habet. Et
multa huiusmodi absurda vrbis ista induxit, vt
quando dicunt: Iam non est genesis. Ad absurditatem
dico illud, inquirunt, & mores turpes. Sunt enim hec
verba mentis ab omni pietate desolata. An igitur ista
verba non sunt fulmine digna? Et multa eiusmodi alia,
qua ab alijs dicuntur, inuenire quis poterit. Propterea
adhortor, vt ista omnino exterminatā consuetudine, ea
loquamur qua nos deceant. Nec loquantur ora San-
ctorum verba hominum ignominiosorum ac turpium.
Que enim participatio iustitia cum iniquitate? Qua
communicatio luci cum tenebris? Debebat enim iucun-

dum esse nobis & amabile, vt ab omnibus absurdū nos
iplos abduceremus, quod promissa bona consequi valere-
mus, ne tantoperè dissoluti essemus, mentisq; diligen-
tiam & acrimoniam tot modis vastaremus ac perdere-
mus. Mox enim conuiciatur & maledicit qui eiusmodi
facietis vrbis studet. Quod si vbique risus estu-
sus vitandus est, etiam non effusus, abesse debet
à loco & tempore silentij (vti est nostrum Re-
fectorium) præsertim in templo. Tanti enim
hoc fecit S. Chrysoctomus, vt scriptum contra
ridentes in templo reliquerit: Nescis quod cum
Angelis stas, cum illis cantas, cum illis hymnos dicis, &
stas ridens: & non esset mirum, si fulmen demitteretur
non solum in illos, sed etiam in nos: digna enim fulmine
sunt hec. Adest Rex, inspectat exercitus, (scilicet cæle-
stis Angelorum) & tu in illorum conspectu stas, ac
rides, vel ridentem negligis: nonne vt damnosus, vt fu-
res, & corruptos, & perniciosos, tales & innumeris ma-
lis plenos ab Ecclesia exigi oportebat: non sufficit nobis,
quod ipsa mente sumus ignaui, nec, quod orantes aliud
euagamus, sed etiam risum asserimus: vnde testificor
vobis, qui sani estis, quod iudicium vobis erit, ac con-
demnatio, si quis videns inordinatē viuentem, (scilicet
ridentem) maxime illo tempore, non admonuerit, nec
corripuerit. hoc plus est, quàm orasse, dimitte preces, &
illum corripe, ita & illi proderis, & tu lucrum ha-
bebis.

Et quamuis non sit aded grane malum, ride-
re in scholā vel triclinio, vti risus in templo, &
quod idem est, in choro, templi parte, tamen et-
iam iis in locis, quæ ad colloquia destinata non
sunt, præsertim tunc cum silendum est, ridere,
præsertim cum aliorum molestiā, qui se irrideri
putant, culpā non vacat. Olim, teste Aeliano, in
Academia ridere non licuit. Cum Sara tem-
pore conuiuij (etsi taret post ostium Tabernacu-
li) risisset, etsi iustam videretur habere causam
ridendi, Deo id displicuit vsque aded, vt hac de
re interrogata ab Angelo, Dei personam refe-
rente, timore perterrita dixerit: Non risi. Merito
ergo viri sancti, inter magna Dei beneficia re-
ponebant, & inter præmia longæ in virtutibus
exercitationis, non ridere tempore & loco ad
risum non destinato. Cum Ioannes Euiratus,
Scriptor Prati Spirituales, à Cosma Scholastico
perpetuā virginitatē ornato, viro docto, & qui
30. annos domi suæ manens exegerat, legendo
& contra ludæos scribendo, qua siuisset, quid in
tanto tempore sui instituti, quærit & continentis esse
adeptus: ingemiscens primò, & ex intimo corde suspirans
ait: Quid potest secularis homo virtutis adipisci, &
maximè domi suæ residens? rogatus tamen rursus per
Dominum, coactus respondit: Ignosce mihi, tria ista
consecutus sum, non iurare, non mentiri, non ridere. Et
tamen magis ei licuit ridere domi suæ, quàm
nobis licet vel in triclinio vel in scholā. Et lib.
eodem ca. 171. inter virtutes Zoili Lectoris po-
nitur, quod semper fuerit mundus à risu. Tantam
à risu abstinentiam nostra viuendi ratio non
exigit, sed ne rideamus iis temporibus & locis,
quæ

h. 2. 4. in Acta.

1. 3. var. hist. c. 35. Gen. 18. 10. & seq.

c. 172.

Eccii 31.

1. Cor. 6.

que religionem silentij exigunt: & in alijs locis (cum loqui fas est) nec faciles ad risum sumus, nec plus æquo aut sine iusta causa rideamus. Aliter ridendo magnam præbebimus lætitiæ materiam diabolo. Hinc dæmones cum nihil proficerent in tentando S. Pachomio Abbate, quodam tempore, plures conuenientes in vnum, arboris solum coram eo magnis funibus colligare ceperunt. & summo conamine trahere, dextrâ leuaque duobus ordinibus, ac sese mutuo cohortantes, sic insistere nitentur, ac si magni lapidis mouerent pondus immensum. Hoc autem idcirco faciebant, vt mentem eius, si possent, in risum forte resoluerent, & inuenirent vnde illi exprobrarent. Quocirca si risus causam aliquam habens nullum lædens, nullum confundens, nullum perturbans, est apta materia, vt diabolus, etiam Sanctis, eum exprobrent, quanto magis exprobrabunt iis, qui audaci & impudenti risu, datâ operâ, vel concionantem, vel disputantem, vel aliquid narrantem confundunt, & ludibrio exponunt aliorum, & se inepitâ lætitiâ, alium verò sic irritum (pro quo Christus mortuus est) amaritudine & confusione replent: & contra legis naturalis præceptum, hoc faciunt alteri, quod sibi fieri nollent: ac dæmonibus iustam præbent lætandi & ridendi materiam, vt præbebant illi religiosi, in S. Dominici triclino, lætitiâ diabolo, suo immoderato in recreatione risu (minus malo quàm sit aliorum irritio) ob quem risum dæmon S. Dominico dixit, locum illum sibi esse carissimum.

Cauidam est ergo, vt monet S. Valerianus Cemelensis, dilectissimi, ne scenico sermone alter alterum lædat, & theatralibus verbis verecundiam fratri læsæ estimationis incuriat. Solet nimia oris facetia, excitare motus animorum, & sermo lætitiâ accinctus, reciprocum parere conuiuium. Sic demque scintilla quamuis parua, flammam euomit, & ex nihilo exortas magna frequenter mouet incendia.

Tertio, magnopere vitanda est scurrilitas, seu sermo scurrilis, hoc est, vniuersum ioculosus. Nam, vt ait Aristoteles, qui ridiculis excedunt, scurræ esse videntur. Et infra: Scurræ cum superetur ridiculis, neque sibi neque alijs parcat, modo risum moueat, ea que dicit quorum nihil diceret homo elegans, nonnulla autem, ne audiret quidem. Et S. Hieronymus, distinguens stultiloquium à scurrilitate, ait scurrilitatem de prudenti mente descendere, & consilio appetere quadam vel vrbana verba, vel rustica, vel turpia, vel faceta, vt risum moueat audientibus. Vitanda omnes omnino in sermone facetia & scurrilitas dicatitas, sicut inquit S. Basil. siquidem fieri solet plerumque, vt qui sese in rebus istiusmodi occupant, rectam rationem deserant. Quippe cum ex eo illud fiat, vt animus ad ridicula diffundatur, & in tacitâ secum cogitatione grauitatis seueritatisq; veruos omnes elidat. Quin incidit sapienter ad verborum suspititudinem, & absurdam atque extremam obscenitatem delabatur. Ex quo sanè colligitur perniciem & attentam animi excubationem

Vit. c. 17. Ros. l. i. p. 119. col. 1.

Hist. Ord. Prædic.

hom. 6.

178.

l. 4. eth. cap. 8.

l. 3. inc. 5. Ephel.

Const. mon. c. 3.

cum facietiarum diffusione simul coherere non posse. Porro vitium scurrilitatis quantoperè, & quidem cum quodam horrore, sit detestandum, ostendit S. Birgitta Deus, qua vidit animam mulieris cuiusdam in Dei iudicio constitutæ, hoc inter alia crimina in se agnoscentis. Os, inquit, meum sepe aperiebatur ad scurrilia, quia alijs placere volui. Responsum est autem de libro iustitiæ Dei: Idem lingua tua extrahi & extendi debet, demesq; tui incarnari: & illa tibi apponentur, qua omnino tibi displicent, omniaque illa tolli debent à te, qua tibi placent. Et alia vice, Christus Dominus instruens eam, à quibus verbis ei esset abstinendum, sic ait: Quia aures meæ (tempore Passionis) implebantur sanguine, & audiebant verba detractionis meæ, idcirco aures tuæ auertantur à scurrilibus & ineptis locutionibus. Et inter conditiones, quas Christus enumerat, reperiti in Coniugio Spirituali, quod Deus habet cum corpore casto, & animâ castâ, tertiam ait esse, Vitare verba otiosa & scurrilia. Hoc sibi dictum putet nostrum quilibet, præsertim ad Sacerdotij dignitatem euectus, quam nullo lingue vitio contaminare deberet. Nam, vt scribit S. Chrysostomus, Quo non oportet esse puriorem tali fruentem sacrificio: quo solari radio non splendidiorem manum, carnem hanc diuidentem: os, quod igne spirituali repletur lingua, qua tremendo nimis sanguine rubeat: Quod tantò magis cordi esse debet, propter terribile illud, & omnibus notum, S. Bernardi pronunciatum, ad Papam Eugenium scriptum: Inter seculares nuge, nuge sunt, in ore Sacerdotis blasphemia. Et vt id magis inculcet, addit: Consecrasti os tuum Euangelio, talibus iam aperire, illicitum asserere, sacrilegium est. Labia sacerdotis, aut custodiunt scientiam, & legem requirunt de ore eius: non nugæ profectò vel fabulæ. Verbum scurrile, quod faciet, vrbani nomine colorant, non sufficit peregrinari ab ore, procul & ab aure relegandum. Mirum ergo non est, S. Bernardum de suorum Fratrum salute sollicitum, timuisse, ne scurrilitati dediti, desererentur à Deo, quod summæ infelicitatis caput est: Hinc, inquit, Fratres mihi tristitia magna, & dolor continuus est cordi meo, quod nonnullos tam pronos ad leuitatem, ad risum, & ad scurrilia verba tam faciles video, vt perimescam valde, ne forte plus quàm expediat, diuine misericordie immemores, & ingrati, tam multis beneficiis suis, aliquando deserantur à gratiâ, quàm non vt gratiam venerantur. Quo pronunciatò quid potest audiri terribilius: Quocirca non miror S. Ignatium Martyrem morti proximum, monuisse Tharsenses, vt non tantum ebrietatem & libidinem fugerent, sed scurrilitatem. Mirandum enim est, inquit B. Laurentius Iustinianus, hoc cum compassione spectaculum intueri, scilicet virum totis deditum, vacantem fabulis. Quà de re sic B. Petrus Damiani: Quanto cautela studio lingua procacitas frenanda sit, si quis nosse desiderat, inter qua crimina à Magistro Gentium numeretur, attendat: Fornicatio, inquit, & omnis immunditia, aut auaritia nec nominetur in vobis, sicut dicit Sanctos, aut turpitudi-

l. 4. Ren. cap. 5.

l. 1. Ren. cap. 11.

l. 1. Ren. cap. 16.

h. 8. in Math.

l. 1. Conf. cap. 3.

Malic. 1.

l. 1. de 7. panib.

epist. 7.

l. 1. de spirit. an. inter.

col. 1.

l. 7. de vitio liguz.

69. vi.

